

ÖZEL ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ

“Eğitimde feda edilebilecek hiçbir fert yoktur.”
Mustafa Kemal ATATÜRK

ÖZEL ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ

Öğrenme Güçlüğü (ÖG) (özel öğrenme güçlüğü veya özgül öğrenme güçlüğü), zeka düzeyi normal veya normal üstü olmalarına rağmen akranlarından akademik anlamda belirgin düzeyde düşük performansla sahip bireyleri tanımlamak için kullanılan bir çatı terimdir.

01 İÇİNDEKİLER

02 Özel Öğrenme Güçlüğü Nedenleri

03 Özel Öğrenme Güçlüğü'nün Erken Yaş ve Okul Dönemi Belirtileri

04 Özel Öğrenme Güçlüğü Türleri ve Özellikleri

05 Özel Öğrenme Güçlüğü'nde Tanılama

06 Özel Öğrenme Güçlüğü'nde Müdahale ve Etkili Uygulamalar

- **Genetik Bağlantılar**

Tek yumurta ikizlerinde her iki bireyde de ÖG görülme oranı %68 iken çift yumurta ikizlerinde bu oran %40.
Birinci derece akrabasında okuma bozukluğu olan bireylerin %35-45'i ÖG'ye sahiptir.
Sahip olunan ÖG türü birinci derece akrabasının sahip olduğundan farklı olabilir.
- **Anne Karnında Bebek Beyin Gelişimindeki Problemler**

Beyin gelişimi anne karnında savunmasız bir haldedir.
Beyin hücrelerinin oluşumunda, yerleşmesinde veya bağlantılarda problemler ortaya çıkabilir.
Nörolojik sistemde gerçekleşen geç olgunlaşma durumu da ortaya çıkabilir.
- **Beyin Yapısındaki Farklılıklar**

Beynin her iki yanında bulunan ve dil ile ilgili olan planum temporal alanının aynı boyutta olması. (Tipik gelişim gösteren bireylerde sol taraftaki alan sağ taraftakine göre daha geniştir.)
- **Biyokimyasal Anomaliler**

Biyokimyasal maddelerin fazlalığı veya azlığı beyinde anormal elektriksel tepkilere yol açabilir.
Ayrıca biyokimyasal maddeler endokrin sorunlarına yol açar.
Bu sorunlar öğrenme güçlüğü belirtilerine yol açar.
- **Gebelik ve Doğum ile İlgili Problemler**

Bebeğin anormal doğum pozisyonu.
Oksijen yetersizliği.
Gebelik döneminde gerçekleşen komplikasyonlar.
Kanda bulunan biyokimyasallar.
Annenin bağışıklık sisteminin bebeği tehlike olarak görmesi.
Doğumda kordon dolanması.
Erken doğum.
Düşük doğum kilosu.
Gebelikte sigara, alkol ve uyuşturucu madde kullanımı.
- **Çevresel Etmenler**

Çevrede bulunan cıva, kurşun ve kadmiyum gibi zehirli maddeler.
Kafa travmaları.
Düşük sosyo-ekonomik düzey.
Düşük eğitim kalitesi.

✓ Yapılan çalışmalar sonucunda Öğrenme Güçlüğü için kesin bir neden bulunmamakla beraber, Öğrenme Güçlüğünde yapılan çalışmaların asıl amacı: Öğrenme Güçlüğü'nün nedenini bulmak değil bir adım ötesi ;gelecek nesiller için gereken tedbirleri almaktır.

Öğrenme Güçlüğü'nün Okul Öncesi Dönemi Belirtileri

03

- Kısa süreli dikkat süresine sahip olma.
- İlginin veya odağın hızlı dağılması.
- Zayıf dinleme becerisine sahip olma.
- Yönergeleri izlemede zorlukların olması.
- Herhangi bir şey yapmaya istekli olmama.
- Geride kalmış dil ve konuşma becerilerine sahip olma.
- Motor becerilerinde sakarlık diye yorumlanan davranışların varlığı.
- Yaşına uygun olmayan davranışlar sergileme.
- Zayıf kendini düzenleme becerilerine sahip olma.
- Kağıt ve kalemle yapılan becerilerde zorluklar yaşama.
- Artikülasyon sorunlarının varlığı.

Öğrenme Güçlüğü'nün Okul Dönemi Belirtileri

- Kısa süreli dikkat süresine sahip olma.
- İlginin veya odağın hızlı dağılması.
- Zayıf dinleme becerisine sahip olma.
- Yönergeleri izlemede zorlukların olması.
- Herhangi bir şey yapmaya istekli olmama.
- Geride kalmış dil ve konuşma becerilerine sahip olma.
- Motor becerilerinde sakarlık diye yorumlanan davranışların varlığı.
- Yaşına uygun olmayan davranışlar sergileme.
- Zayıf kendini düzenleme becerilerine sahip olma.
- Kağıt ve kalemle yapılan becerilerde zorluklar yaşama.
- Artikülasyon sorunlarının varlığı.
- Karmaşık ve kurallara uygun olmayan yazı becerilerine sahip olma.
- Düşük yazılı anlatım becerilerine sahip olma.
- Düşük sözcük bilgisi ve dil becerilerine sahip olma.
- Ses ve semboller arasındaki küçük farklılıkları ayırt etmede zorluk yaşama.
- Espri, karikatür ve kinayeli anlatımları anlamada güçlük yaşama.
- Yönergeleri takip etmede güçlük yaşama.
- Kelimeleri telaffuz etmede güçlük yaşama.
- Kendini ifade etmede güçlük yaşama.
- Uygun sözcükleri bulmada güçlük yaşama.
- Karşılıklı konuşmalarda sıra alma ve bekleme becerilerinde güçlük yaşama.
- Bir işe nereden başlayacağına karar vermede zorlanma.

Özel Öğrenme Güçlüğü Türleri ve Özellikleri

Disleksi

- Okuma ile ilgili olan öğrenme güçlüğü türüdür.
- En yaygın görülen öğrenme güçlüğü türüdür.
- Fonemik farkındalık yani sözcüklerin içindeki sesleri tanıma ve anlama, seslerle ilgili çalışmalar yapma becerisinde güçlükler görülür.
- Fonolojik işleme yani fonemler ve konuşma sesleri arasındaki farkı ayırt edebilme ve belirleyebilme becerisinde güçlük görülür.
- Genetik ve nörolojik sebepleri vardır.
- Zaman yönetimi, hafıza ve planlamada zorluk yaşanır.
- Yineleyerek, özelleşmiş ve özgül öğretim yaklaşımlarına ihtiyaç duyulur.
- Diskalkuli, dispraksi ve DEHB ile aynı anda görülebilir.

Diskalkuli

- Matematik ile ilgili olan öğrenme güçlüğü türüdür.
- Çalışan bellek ve görsel uzamsal becerilerde güçlük .
- Disleksi ve DEHB ile sıklıkla beraber görülür.
- Sayılar ve matematiksel hesaplamalarda güçlük.
- Ölçme, zamanı tahmin etme ve hesaplama, para hesabı yapma, rakamların ifade ettiği anlamları anlamada güçlük.
- Problem çözmede güçlük.

Disgrafi

- Yazma ile ilgili olan öğrenme güçlüğü türüdür.
- Hem yazma eylemi hem yazılı ifadenin kalitesini etkiler.
- Çok sıkı veya tuhaf bir şekilde kalem tutma.
- Harflere şekil vermede güçlük.
- Kelimeler ve harfler arasında tutarsız boşluk bırakma.
- Çizgi üzerinde yazı yazmada güçlük.
- Yazılı ifade etmede organizasyon sorunu yaşama.
- Kağıt üzerine dökülmüş olan düşünceleri takip etmede güçlük.
- Sözdizimi yapısı ve dil bilgisinde güçlük.
- Konuşma ve yazma arasında fikir birliğinin olmaması.

En yaygın görülen bu türler dışında;

- **Afazi:** Konuşma ile ilgili olan öğrenme güçlüğü türüdür.
- **İşitsel İşleme Güçlüğü:** İşitsel bilgiyi anlama ve kullanmadaki öğrenme güçlüğü türüdür.
- **Görsel İşleme Güçlüğü:** Görsel bilgiyi anlama ve kullanmadaki öğrenme güçlüğü türleri de bulunmaktadır.

Özel Öğrenme Güçlüğü'nün Tanılanması

1. Psikolojik İşlem Değerlendirmesi Modeli

- Öğrenme güçlüğünde tıbbi tanılama yaklaşımıdır.
- Zeka düzeyinin ölçümü.
- Görsel algı ve motor ölçümü.
- İşitsel algının ölçümü.

2. Tutarsızlık Modeli

- Yetenek/zeka ile başarı farkını temel alan tanılama modelidir.
- Zeka 100 puan ise başarı testi 15 standart sapma puanından fazla farklılık gösterdiğinde.
- Aradaki fark puanı ülkeden ülkeye değişebilmekte.
- Geçerliliği tartışılan bir model.

3. Düşük Başarı Modeli

- Öğrencinin mutlak başarısızlığı üzerinden tanılamaya giden modeldir.
- Tartışmalı bir modeldir.
- Düşük başarının birçok nedeni olabilir: Duygusal, ekonomik, kalitesiz eğitim...

4. Müdahaleye Tepki/Yanıt Modeli

- Öğrencilerin temel okuma ve matematik gibi aynı çekirdek alanda tekrarlanan problem değerlendirmelerini içerir.
- Başarıdaki farklılaşmanın değerlendirilmesinde dinamik bir yaklaşım sunar.
- Yapılacak müdahale için çok fazla analiz yapma imkanı sunar.
- Başarısızlığın oluşumundaki sebepleri irdeler.
- Başarısızlığa yönelik işlevsel bir müdahale uygulaması sunar.

4.1 Müdahaleye Tepki/Yanıt Modelinin Temel Öğeleri

- Evrensel tarama – Tüm sınıfın/okulun değerlendirilmesi.
- Bilimsel temelli uygulama – Kanıt temelli müdahaleler.
- Önleyici yaklaşım – Tanılamaya gitmeden önlenebilen güçlükleri ortadan kaldırmak.
- Erken müdahale – Güçlüğü'nün düzeyi daha büyümeden kontrol altına almak.
- Sistemik izleme – Aralıklı değerlendirmelerle müdahalenin etkililiğinin test edilmesi.
- Çok aşamalı model – Değerlendirme, genel müdahale, değerlendirme, küçük grup müdahalesi, değerlendirme, bireysel müdahale, değerlendirme, yönlendirme.

✓ Özel Öğrenme Güçlüğü'nün tanılama sürecinde bu yöntemlerden birkaç tanesinin birlikte kullanımıyla öğrencide var olan veya öğrencinin dolaylı bir şekilde etkilendiği şartlar dışında (Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu, Dil ve Konuşma Güçlüğü, Zihinsel Yetersizlik, Sosyo-Ekonomik Şartların Yetersizliği ya da Kalitesiz Eğitim) gerçek bir tanılamadan söz edilebilir.

Açık Anlatım

Öğretmenin model olduğu, öğrenciye bol bol tekrar yaptırdığı ve geri dönütler sağladığı anlatım yöntemidir.

Ne öğretilmesi değil nasıl öğretilmesi gerektiğine odaklanır.

Karmaşık becerileri bileşenlerine ayırır.

Model olma/yüksek sesle düşünme stratejisini kullanır.

İpuçlarını sistematik olarak silikleştirir.

Yanıt vermek ve geri bildirim almak için öğrencilere fırsat sunar.

Amaçlı uygulama fırsatları sağlar.

01.

Doğrudan Öğretim

Davranışçı yaklaşıma dayanan öğretim modelidir.

Sistematiktir.

Öğrencinin kendi yaptıkları ve dönütler aldıkları bir sistem üzerine kuruludur.

Beş basamaktan oluşmaktadır;

1. Beceriyi Bileşenlerine Ayırma,
2. Model Olma,
3. Rehberli Uygulama,
4. İpuçlarını Geri Çekme,
5. Bağımsız Uygulama.

02.

Strateji Öğretimi

ÖG'li öğrenciler bilişsel (düşünme ve problem çözme) ve üstbilişsel (karar verme, hata yapma, kontrol etme) becerilerde güçlük yaşarlar.

Öğrencilerin bağımsız olarak gerçekleştiremedikleri görev ve sorumluluklarını yerine getirmede kullanılır.

Belli bir sıralama ve kurallara dayanır.

Öğrenciye rehberlik eder.

Strateji Öğretiminin üç temel özelliği vardır;

1. Ön Örgütlenme (ders içeriğinin ve amacının açıklanması)
2. Yöntemi Basamaklandırma
3. Hatırlatıcı Kullanma

03.

04.

Bellek Stratejileri

Tipik gelişim gösteren bir öğrenci genel anlamda bellek stratejilerini kullanmayı bilir.

Ancak öğrenme güçlüğü olan öğrenci bu konuda yeterli düzeyde olgunlaşmamıştır. Farklı beceriler için kullanması gereken stratejilerin farkında değildir. Ancak öğrenme güçlüğü olan öğrenciye bilgi anlamlı ve düzenli olarak verildiğinde akranları kadar iyi hatırlayabilirler.

Grafik Düzenleyiciler

Öğrencinin bilgiyi düzenlemesine ve hatırlamasına yardımcı olan stratejilerdir.

Bunlar şemalar, grafikler, haritalar, kavram diyagramları vb.

Her yaştaki öğrenci için birçok konunun öğretiminde kullanılabilir.

05.

Gözünde Canlandırma

Öğrenciden öğrendiği yeni bilgileri zihninde canlandırmasını istemek.

Okuma esnasında bunun yapılması metnin hatırlanmasını kolaylaştırır.

06.

07.

Hatırlatıcı İpuçları

İlk harf yöntemi.
Anahtar sözcük yöntemi.
Akrostiş yöntemi.
Askı/kanca sözcük yöntemi.

Kendini Düzenleme Stratejileri

Üst bilişsel stratejilerdir.
En iyi öğretim yöntemi model değildir.
Taklit etmeler ve geri bildirimler ile
öğretim desteklenir.
Kendi kendine yönerge verme,
Kendi kendine soru sorma,
Zamanı yönetme becerileri kazandırılır.

08.

Destekleyici Öğrenme Ortamı

Olumlu ve destekleyici öğretim ve ortamıdır.
Güçlü yönleri ortaya çıkarır.
Zayıf yönleri görmezden gelinir.
Gerçekçi beklentiler vardır.
Gerçekçi öğretimsel amaç ve planlar vardır.
Pekiştireç kullanılır.
İlerleme kaydedilir.
Tüm öğrencilerin ilerleyebileceğine inanılır.

09.

Birebir Öğretim

10.

Büyük grup ve küçük grup öğretimlerinde yeteri performans sergilenmeyince başvurulan yöntemdir. Yoğunlaştırılmış özel eğitim içerir. Öğrenme Güçlüğü olan öğrencilerin her gün belli bir süre birebir eğitim alması önerilir.

Öğrencilerin Birbirine Öğretimi

1. Akran Öğretimi:

En pratik yollardan biridir. Öğrenciler çiftler halinde çalışır. Her iki öğrenciyi de hem akademik hem sosyo-duygusal açıdan olumlu etkiler.

2. Tüm Sınıfın Birbirine Öğretimi:

Akran öğretimine göre daha sistemattir. Tüm sınıftaki öğrencilerin sırayla sınıfta öğretim yapmasına veya yönetmesine imkan tanır. Bu yöntemin uygulanması için şunlar bulunmalı: akranlar, oyun formatı ve bir haftalık değerlendirme planı

3. İşbirlikçi Öğrenme:

Takım veya küçük grup temelli, Öğretmen eğitimini destekleyici, Bireysel performans kadar grup performansını da hedefleyen bir yöntemdir.

11.

4. Öğrencilerin Materyal ile Birlikte Öğrenmesi:
Otur-çalış etkinlikleri,
Kendi kendine hatasını düzeltbildiği materyaller,
Öğretimsel oyunlar,
Teknolojik araçlar,
Ev ödevleri halinde uygulanır.

SARIYER REHBERLİK VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

Çamlıtepe, Ulu Cd. No:12, 34457

Sarıyer/İstanbul

0212 271 31 84

<https://sariyerram.meb.k12.tr>

Özel Eğitim Hizmetleri Bölümümüz tarafından hazırlanan diğer Bülten ve Broşürlere ulaşmak için tıklayınız.

<https://sariyerram.meb.k12.tr/icerikler/>

